

Høringsinnspill til tiltaksplan for villreinen på Hardangervidda

**Til Klima- og miljødepartementet
v/ klima- og miljøminister**

Dato: 08.10.2025

1. Innledning

Dette er en oppfølging av tidligere innsendt høringsinnspill fra kommunene datert 30.09.24. og må sees i sammenheng.

Kommunene på østsiden av Hardangervidda – Nore og Uvdal, Tinn, Rollag og Hol – viser til Klima- og miljødepartementets forslag til tiltaksplan for Hardangervidda villreinområde.

Villreinen er en sentral del av vår felles natur- og kulturarv, og det er avgjørende å ivareta denne ressursen på en måte som balanserer miljøhensyn og samfunnsinteresser. Kommunene har et langsiktig ansvar for å forvalte Hardangervidda som både nasjonalt villreinområde og som leveområde for lokalsamfunn, næringsliv og reiseliv.

Vi deler bekymringen for villreinens situasjon og ser behovet for en ny, kunnskapsbasert og målrettet tiltaksplan. Samtidig må planen ivareta lokalsamfunnenes behov for mobilitet, bosetting, beredskap og forvaltning av private eiendommer og bruksrettigheter.

Gjennom flere tiår har kommunene samarbeidet tett med grunneiere, fjellstyrer, Statens naturoppsyn og fagmiljøer for å balansere hensynet til villrein og samfunnsutvikling. På bakgrunn av dette fremmer vi våre vurderinger og anbefalinger nedenfor.

2. Villreinens hovedutfordringer

Barriere- og forstyrrelseffekter er den største trusselen mot villreinen på Hardangervidda. Manglende tilgang til tradisjonelle kalvings- og oppvekstområder, særlig i vest og nordvest, gir alvorlige konsekvenser for dyrevelferd, kondisjon og overlevelse.

Hovedutfordringene er:

- Økende uorganisert ferdsel utenfor etablerte stier, hytter og løyper.
- Rv. 7 som fysisk barriere mot tradisjonelle trekkruter.
- Manglende målrettede, forpliktende tiltak med lokal forankring.

Tiltaksplanen må være faglig forankret, målrettet og forpliktende – men samtidig forankret i lokale forhold, med tiltak som kan forenes med bærekraftig næringsutøvelse og lokaldemokrati.

3. Grunnlag og forankring for tiltaksplanen

Kommunene mener at Statsforvalterens forslag til tiltaksplan av 01.12.2023 også bør legges til grunn for det videre arbeidet. Dette forslaget har både faglig legitimitet og lokal forankring, da det er utarbeidet i tett samarbeid med kommuner, grunneiere, fjellstyrer og fagmiljøer.

Tiltaksplanen bør bygge på:

- Dokumentert kunnskap om villreinens leveområder, trekkveier og barriereeffekter.
- Målrettede og forpliktende tiltak rettet mot hovedutfordringene.
- Reell medvirkning fra kommuner, grunneiere og fjellstyrer.
- Styrket lokal forvaltning og planmyndighet.

Statens rolle må samtidig tydeliggjøres. Staten er planens største aktør og må ta en større del av ansvaret – både økonomisk og strukturelt – for å sikre nødvendige tiltak og langsiktige investeringer i villreinens leveområder.

4. Bruksrettigheter og lokal forvaltning

Bruksrettigheter på Hardangervidda er lov- og tradisjonsforankret og har vært avgjørende i forvaltningen av området og igjennom høyfjellskommisjonen og opprettelsen av Nasjonalparken. Gjennom generasjoner har bygdene rundt vidda forvaltet villreinen og ressursene basert på lokal erfaring og kunnskap – en ressurs som må innlemmes i moderne forvaltningsmodeller.

Kommunene understreker at etablerte og velprøvde praksiser for jakt, fiske, beite og transport fungerer godt. Tiltak i tiltaksplanen må ikke svekke disse rettighetene. Forvaltningen bør fortsatt skje lokalt gjennom kommunene, i nært samarbeid med rettighetshavere og fjellstyrer.

5. Rv. 7 og tunnelløsninger

Rv. 7 beskrives som en tilnærmet fullstendig barriere for villreinens trekk mellom Hardangervidda og Nordfjella. Etablering av tunnelløsninger, som Dyranut-tunnelen, vil:

- Gjenåpne tradisjonelle trekkruiter og frigjøre viktige beiteområder.
- Redusere ferdselsbarriereeffekter og øke trafikksikkerheten.

- Sikre en robust øst-vest-forbindelse med stor samfunnsøkonomisk gevinst.

Realisering av slike prosjekter krever samarbeid mellom Klima- og miljø-, Samferdsels- og Energidepartementet. Det bør også vurderes å søke internasjonale bidrag, da tiltaket inngår i arbeidet med å bevare Europas siste villreinbestand.

6. Vinteråpen vei over Imingfjell (FV 2814)

Kommunene støtter etablering av en prøveordning med vinteråpen vei over Imingfjell, som midlertidig løsning frem til en eventuell tunnelloøsning kan realiseres. Det vises også her til konklusjonen i tiltak 41, som påpeker. «Det forventes også å ha en stor kostnad for lokalsamfunn vad at det ikke er helårsvei mellom Øvre Telemark og Uvdal/ Øvre Numedal.»

En femårig prøveordning vil:

- Støtte lokal bosetting, næringsliv og reiseliv.
- Gi tryggere og raskere tilgang til beredskaps- og energianlegg (Nore/Mår anleggene).
- Gjennom teknologi og overvåkingssystemer muliggjøre sanntidsvarsling og fleksibel styring av trafikk ut fra villreinens bevegelser.
- Gi verdifull kunnskap om effekter, kostnader og samfunnsnytte.

Dette tiltaket kan dermed ivareta både samfunnsbehov og villreinhensyn.

7. Stier, løyper og randsoner

Kommunene understreker behovet for å bevare den kommunale planmyndigheten over stier, løyper.

Forvaltningen må sikre både villreinens behov og bærekraftig næringsutøvelse. Forsøk på regulering må bygge på dialog og informasjon, slik som gode erfaringer med kitemiljøet på Haugastøl viser.

8. Inngrep, ferdsel og besøksforvaltning

Økt uorganisert ferdsel og bruk av moderne teknologi (el-sykler, kiting, hundespann m.m.) har økt presset på villreinens leveområder.

Dette er også bemerket under kapittel 2.2, som presiserer at, «Nyere ferdselsformer som kiting og hundekjøring kan ha stor rekkevidde, og følger ofte ikke kvistede ruter»

Kommunene støtter tiltak som regulerer veitilkomst, parkering og bruk av tekniske hjelpemidler i pressområder – uten at dette må ramme rettighetshavere eller tradisjonell bruk.

Samtidig advarer vi mot tiltak som svekker driftsgrunnlaget for betjente turisthytter, som spiller en viktig rolle i både reiseliv og formidling av informasjon om villreinen.

9. CWD og forskningsaktivitet

Tiltak mot skrantesjuka (CWD) er allerede langt på vei gjennomført av beitenæringen.

Forskerstyrte tiltak med motorisert ferdsel på vidda må vurderes på lik linje med annen ferdsel, for å unngå utilsiktet påvirkning på villreinen.

10. Klima, rovdyr og økologiske forhold

Klimaendringer, snøforhold og rovdyr påvirker villreinens levevilkår og bør gis økt vekt i tiltaksplanen. Endrede beiteforhold, isdannelse og stress fra rovdyr kan svekke kondisjon og reproduksjon. Dette må inngå i den samlede vurderingen av tiltak.

11. Redusere negativ påvirkning på villrein fra motorferdsel og annen ferdsel

Tiltakspakken er omfattende tydelig på tiltak for å redusere alle former for motorferdsel. Dette ut fra en påstand om at motorferdselen i sum utgjør en betydelig belastning på villreinens arealbruk og trekk-adferd. Motorferdsel kan selvsagt påvirke villreinen negativt og det kan være grunnlag for også å vurdere endringer i praksis, men som departementet også erkjenner, er det lite kunnskap om hvordan motorferdsel eventuelt påvirker dyrenes arealbruk på Hardangervidda. Tiltak rettet mot motorferdsel er lite målrettet og synes å ha andre formål enn hensynet til villrein. Foreslåtte tiltak rammer i stor grad jaktutøvelse, bestandsforvaltning og mulighet til næringsutøvelse på private eiendommer og bruk av bruksretter på statsallmenningene. Tiltakspakken støttes ikke, med ett unntak. Kommunen som planmyndighet og mulighet til å styre friluftslivferdsel og merking av stier og løyper, må styrkes.

12. Oppsummering og anbefalinger

Kommunene Nore og Uvdal, Tinn, Rollag og Hol anbefaler at:

1. Rv. 7 løses med tunnelløsninger som gjenåpner villreinens trekkveier.
2. FV 2814 over Imingfjell åpnes som femårig prøveordning med moderne teknologi og beredskap.
3. Kommunenes planmyndighet styrkes i forvaltningen av stier, løyper og randsoner.
4. Tiltak for ferdselsstyring og besøksforvaltning gjennomføres i samarbeid med lokale aktører.
5. Staten tar et større ansvar for finansiering og samordning av de store infrastrukturtiltakene.

En tiltaksplan som bygger på fagkunnskap, lokal forankring og realistiske løsninger vil både styrke villreinens leveområder og gi lokalsamfunnene rundt Hardangervidda bedre forutsetninger for en bærekraftig fremtid.

Med vennlig hilsen

Nore og Uvdal kommune – Oddvar Svendsen (ordfører)

Tinn kommune – Bent Frode Bystrøm (ordfører)

Rollag kommune – Øystein Morten (ordfører)

Hol kommune – Sigrid Simensen Ilsøy (ordfører)